

Jaarverslag
van het
Aartsbisdom Utrecht

2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Personeel en pastorale organisatie	3
2. Caritas en diaconie	5
3. Missiesecretariaat	10
4. Liturgie	12
5. Jeugd en jongeren	14
6. Catechese	16
7. Roepingenraad	16
8. Ariënsinstituut	17
9. Diakenopleiding	21
10. Permanent diaconaat	21
11. Voortgezette vorming	22
12. Bedevaarten	22
13. Overige memorabele gebeurtenissen	25
14. Ten slotte	37

Voorwoord

Bij dezen biedt de bisdomstaf van het Aartsbisdom Utrecht u het jaarverslag over 2016 aan. Tegen de achtergrond van de viering van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid op mondiaal, diocesaan en parochieel niveau, geeft dit jaarverslag u inzicht in een keur van ontwikkelingen en activiteiten in het Aartsbisdom Utrecht op pastoraal en bestuurlijk terrein. Het is verheugend om te zien, maar bovenal een teken van ons geloof dat de Heer Zijn kerk leidt, dat onder zich wijzigende en vaak niet gemakkelijke omstandigheden velen zich met hun gaven van hoofd, hart en handen blijven inzetten voor de opbouw en inhoudelijke versterking van de plaatselijke geloofsgemeenschappen, van de parochies en van het Aartsbisdom Utrecht als geheel. Zo beschouwd is dit jaarverslag veel méér dan een jaarlijks terugkerende opsomming van feiten, maar eerst en vooral een teken van de bereidheid van vele gelovigen in ons aartsbisdom om rekenschap af te leggen van de hoop die in ons leeft (vgl. 1 Petr. 3, 15). Het voorliggende jaarverslag – zoals steeds noodzakelijkerwijs een momentopname – moge hiervan getuigen.

1. Personeel en pastorale organisatie

Ook het jaar 2016 stond in het teken van het in gang zijnde veranderingsproces in de pastorale en bestuurlijke organisatie van ons aartsbisdom. Deze reorganisatie was en is niet alleen een antwoord op het nijpende tekort aan pastoors, kleiner wordende pastorale teams en geloofsgemeenschappen, maar

Nederlandse pelgrims ontmoeten paus Franciscus in Rome b.g.v. het Heilig Jaar van de Barmhartigheid (foto: Ramon Mangold).

is positief beschouwd ook een instrument tot vernieuwing van het pastoraat in ons aartsbisdom. In het verlengde van de opbouw van pastorale regio's, bestaande uit twee of soms drie parochies met één pastoor, werd het beleid voortgezet om de leden van de pastorale teams die behoren tot één van deze parochies samen te voegen tot een nieuw pastoraal team dat onder leiding van de pastoor gezamenlijk de pastorale verantwoordelijkheid voor deze parochies gaat dragen. Dit is een ingrijpende reorganisatie, vooral wanneer we ons realiseren dat de huidige parochies op zich al de vrucht zijn van de fusie in de jaren tussen 2007 en 2011 van soms wel twaalf van de oorspronkelijke parochies die ons aartsbisdom kende. Zowel de vicarissen als het hoofd personeelsdienst en pastorale organisatie ondersteunden en begeleidden intensief dit ingrijpende veranderingsproces. Regelmatig kwamen de pastoors van de pastorale regio's in het bisschopshuis bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en elkaar suggesties aan te reiken voor het samensmeden van de pastorale teams en de bestuurlijke samenwerking in de met elkaar samenwerkende parochies.

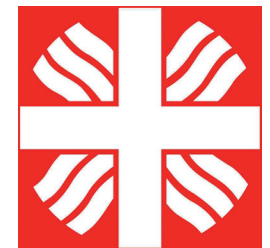
Het bisschopshuis aan Maliebaan 40, Utrecht

Vanuit het oogpunt van de pastorale organisatie van ons aartsbisdom is het voorts vermeldenswaard dat in 2016 de parochie en de PCI Levend Water werden opgeheven en dat het grondgebied van genoemde parochie werd verdeeld over de aanpalende parochies Sint Willibrordus, HH. Twaalf Apostelen en Sint Eusebius. Dit was de uitkomst van het bestuurlijk proces dat zich in de voorafgaande jaren had voltrokken en waarin door alle betrokkenen (besturen van de parochies Levend Water, Sint Willibrordus, HH. Twaalf Apostelen en Sint Eusebius, locatieraden, betrokken parochianen) algemeen erkend werd dat het om meerdere redenen bestuurlijk en pastoraal gezien niet alleen opportuun, maar ook noodzakelijk was om de parochie Levend Water op te heffen.

Met de voortzetting van de catechetenopleiding en de start van de opleiding tot diaconaal assistent werd verder gebouwd aan het aartsdiocesane beleid om, nu als gevolg van de natuurlijke uitstroom en de verminderde financiële mogelijkheden van bijna alle parochies de personele bezetting van veel pastorale teams kleiner wordt, onbezoldigde gekwalificeerde vrijwilligers op te leiden die na afronding van hun opleiding en vorming met een zending van de aartsbisschop het parochiepastoraat door het verzorgen van catechese en het opzetten en begeleiden van diaconale projecten kunnen ondersteunen en versterken.

2. Caritas en diaconie

Diaconie en caritas blijven onverminderd noodzakelijk in de leniging van nood in armoede, opvang van vluchtelingen en aandachtige aanwezigheid voor mensen in de plaatselijke geloofsgemeenschappen. Het is een belangrijke opdracht voor de parochies om de naastenliefde waartoe Christus ons oproept, in praktijk te brengen en een duidelijk gezicht te geven. Veel parochianen zetten zich in om de ander nabij te zijn en zodoende zorgen te verzachten. De Diocesane

Kerkelijke Caritasinstelling (DKCI) ondersteunde ook in 2016 middels de diocesane diaconale werkers op plaatselijk niveau de diaconale werkgroepen, caritaswerkgroepen, PCI-besturen, parochies en pastorale teams bij het ontwikkelen van beleid en de organisatie van activiteiten op het terrein van parochiële caritas en diaconie.

Het Heilig Jaar van de Barmhartigheid, dat paus Franciscus op 8 december 2015 (Hoogfeest van de Onbevleete Ontvangenis van de Heilige Maagd Maria) afkondigde, betekende een belangrijke impuls voor de parochiële caritas en diaconie. In veel parochies organiseerde het pastoraal team activiteiten rondom het thema barmhartigheid: er waren studieuze bijeenkomsten en er was veel aandacht voor de beoefening van de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid. De diocesane diaconale werkers waren hier vaak nauw bij betrokken. Daarnaast presenteerden zij de werken van barmhartigheid in een artikelenreeks in het bisdomblad *Op Tocht*.

De PCI-besturen werkten gestaag door aan de taken die zij op zich hebben genomen. Op veel plaatsen was het

beleidsplan en het daarbij behorende werkplan na de jongste fusieronde verouderd. De PCI-besturen actualiseerden de beleidsplannen en stemden deze nog beter af op de maatschappelijke vragen. Positief was de zich ontwikkelende samenwerking met de lokale buurtteams. De vergrijzing van de geloofsgemeenschappen wordt ook zichtbaar in de leeftijdsopbouw van de bestuursleden van PCI-en. Niettemin lukt het telkens weer om goede en bewaamde opvolgers te vinden. Het bestuur van de DKCI drong aan op jaarlijks overleg van de PCI-besturen en de parochiebesturen, zodat de diaconale doelen beter op elkaar afgestemd raken. Om de kennis op te frissen organiseerden de diocesane diaconale werkers regionaal de 'besturencursus', waarin aan de hand van de praktijk het functioneren van het 'Algemeen Reglement voor het bestuur van een (inter)parochiële Caritasinstelling in de Nederlandse R.-K. Kerkprovincie' werd toegelicht. Om de PCI-en (en de parochies) te versterken wordt in een aantal regio's overgegaan tot samenwerking of fusie. Die samenwerking verloopt veelal soepel: samenwerking schept nieuwe mogelijkheden.

De komst van de nieuwe vluchtelingen bracht in Nederland, ook in ons aartsbisdom, velen tot praktische betrokkenheid. De diocesane diaconale werkers adviseerden rondom activiteiten of rondom wetgeving, zoals de positie van stathouders. Daarnaast droegen zij bij aan de verzameling van *best practices* in de hulp aan vluchtelingen, die de Nederlandse Bisschoppenconferentie presenteerde in de brochure 'Herbergzaam Nederland'. Deze brochure werd tijdens de Nederlandse bedevaart naar Rome, gehouden bij gelegenheid van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid, op 15 november 2016 in de Sint Pietersbasiliek door kardinaal Eijk aangeboden aan paus Franciscus. Om de behoefte aan praktische informatie over vluchtelingen te voeden, werd een aparte rubriek 'vluchtelingen' toegevoegd aan de website van de DKCI.

In Nederland is sprake van een herstel van de economie, maar dit komt slechts aan een deel van de bevolking ten goede. Hoewel het velen materieel goed gaat in Nederland,

De zieken bezoeken

Werk van Barmhartigheid: 'Ik was ziek en Gij hebt mij bezocht'
Geestelijk werk van Barmhartigheid: 'Ik was bedroefd en Gij hebt mij getroost'

Veel problemen vragen om een oplossing. Zo wordt gezocht naar de oplossing van het vluchtelingenprobleem en wordt gezocht naar politieke oplossingen voor Syrië. Politici zoeken ook naar oplossingen tegen armoede in Nederland. Is het welk? Of is het toch onoplosbaar? Is grotere maatschappelijke deelname een oplossing voor armoede? Het zijn allemaal zeer complexe vragen die dringend en 'oplossing' vragen.

Mensen die barmhartig willen zijn, hebben soms een innerlijke drang om situaties te verlichten en op te lossen. Zorgen dat er eten en kleding is, dat de kinderen schoolspullen hebben. Wij mensen op de wereld hebben het gevoel dat we iets kunnen doen. Dat is allemaal nodig en waar. In Zijn onbegrijpelijk verlangen om barmhartig te zijn, roept Jezus Zijn volgelingen op voor de zieken, de minsten, te zorgen, zodat we in hem Christus en daarmee God zullen dienen.

Werken van barmhartigheid tonen ons meestal situaties die zwaar op te lossen zijn. Dit is barmhartigheid nodig.

Barmhartigheid, het geloofsword dat we dit jaar verlichten, is meer en juist maar heeft ook wat te zeggen. Het is niet het eenvoudige 'goed doen', het 'niet doen van kwaad'. Het is de werken die hebben van zieken en het troosten van bedroefden dat duidelijk kunnen maken.

Barmhartigheid is dat je opstaat voor een ander, goed bent voor een ander, je door de nood van een ander laten raken omdat die ander – net als jij – een deel is van God. Dat vinden we in de caritas en diaconie een latige gedachte. Want die ander zat in de gevangenis en niet ik; ik heb gepogt te eten en te slapen en die ander niet. We denken dat het goed doen alleen de ander betreft, terwijl het eren te doen is dat die ander is als jij. Dat die ander, net als jij, leed is van God, en dat jij, net als die ander, door het leven geraakt kunt worden. Ook al denken veel mensen dat het omvangrijk of gewaagds is om niet zelf overkomen (en de mensen overkomt het ook niet), zoals in strafrecht kennen we vrieft allen van barmhartigheid. Als we ziek zijn, willen we sociaal niet aan ons te worden overgelaten, en als we bedroefd zijn te reeds zo weddige als getrouwd te worden. Barmhartigheid voor de naaste is er, omdat zij is zoals jij.

De werken van barmhartigheid en de situaties op ons veld vooropgesteld, zullen krijgen. Gevangenschap en ziekte, laten ons zien dat een probleem zich niet alleen laat oplossen. Het geloofsword barmhartigheid wijst erop dat die situaties op zichzelf al moeilijk genoeg zijn en dat die van vermaak om te ander naar te zijn. De bedroefden troosten en de zieken bezoeken, twee werken van barmhartigheid, laten zien dat je niet iets kunt doen om een situatie op te lossen, maar dat aanwezigheid, en liefde, is voldoende kan zijn.

Dan is er nog een derde element in barmhartigheid: het vraagt iets extra's, het vraagt erom je eigen drempels over te gaan, om 'buiten jezelf te treden'. Barmhartigheid vraagt erom die je juist die dingen doet, waarvan je weet dat ze de wereld toebrengen, dat je er volle handen van krijgt, dat je in de nabijheid van ziele schaansgaren bent, dat het verdriet van anderen je eigen verdriet naar boven laat boren. Barmhartigheid vraagt om een jaartje de vraag te stellen: "Zou ik hier niet iets moeten doen?" Zou ik niet een mijn eigen geregelde leefwijze moeten verlaten, niet bang zijn om er voor die ander op te zijn, wie ik eigenlijk zo goed begrijp dat mijn aanwezigheid gevraagd is?" Paus Franciscus zegt het zo: "Bijg ik mij over wat in moedigheden verlaten of aan te bang mijn handen valt te maken? Ben ik, in mijzelf opgestoten, in mijn eigen aangestiptheden, of merk ik niet mijn hulp nodig? Dies ik alleen mijzelf of weet ik hoe ik anderen moet dienen, zoals Christus die gestorven is om te dienen, het het groven van Zijn leven toe?"

Troosten en zieken bezoeken, een aparte barmhartigheid het ligt zo eenvoudig en vaak berekend. Het is iemand bedroefd is, troost je haar of hem en als iemand ziek is, dan ga je erheen. Het realiseren van de afgelegen plaatsen, meer dan anders bezinnen op de werken van barmhartigheid, dat dat bedroefd niet zo is. In vermen vaak ziekte en verdriet als nieuw en bedenk niet altijd dat ik nu iets zou moeten ondernemen. Als iemand langdurig ziek is, als die ziekte niet te genezen is langzaam. Bezoeken we die zieke helemaal niet verspreidend. We wachten niet, sturen een kaartje, bellen of whatsappen, maar dat wat het dan. Het is lang niet altijd prettig om zieke mensen te bezoeken. Ze zijn soms in zichzelf en de ander te bezoeken, hun wereldwerk te bezoeken. Het vraagt moed en barmhartigheid om bij zieken op te staan en te blijven staan. Vanwege hun ziekte, vanwege onze eigen kwetsbaarheid. En ja, het kost tijd. In de parochies zijn er gelukkig veel mensen die zieken bezoeken. Ik bedoel dat niet de eenmalige evenementen die georganiseerd worden en ook belangrijk zijn, maar vrouwen en mannen die (wee)kevels op bezoek gaan bij mensen thuis, in ziekenhuizen, verzorgingshuizen en hospices, om mensen nabij te zijn. Deze barmhartigen zijn er niet om zieken te genezen, ze willen soms niet wat ze

20 • Op Tocht mei 2016

Op Tocht mei 2016 • 11

3 Paus Franciscus, De ziekte van barmhartigheid, Amsterdam 2016, blz. 116.
 4 Eucharistisch gebed VI.

blijft de groep armen groeien. Armoede is een thema dat in het caritatieve en diaconale werk hoog op de agenda staat. Een van de diocesane diaconale werkers werkte mee aan het interkerkelijk rapport 'Armoede in Nederland', over de omvang van armoede en de bijdrage van de kerken. Vanuit het leerhuis werden op diverse plaatsen presentaties of trainingen gegeven over het signaleren van armoede in onze samenleving.

De uitreiking van de Ariëns Prijs voor Diaconie op 1 oktober 2016 vormde één van de hoogtepunten van het jaar. Samen met het Ariënscomité werkte de DKCI intensief mee aan de voorbereiding van deze driejaarlijkse prijsuitreiking. In de Walburgiskerk te Arnhem reikte mgr. Hoogenboom de Ariëns Prijs uit aan de 'Sinterklaasactie Malburgen Arnhem'. De vrijwilligers van dit project kopen met Sinterklaas cadeautjes voor kinderen uit de armste gezinnen in de Arnhemse wijk Malburgen. De tweede prijs ging naar De Franciscushof Tiel: een park en moestuin met een ontmoetingsfunctie en een diaconale functie. Er werden ook twee derde prijzen uitgereikt, te weten aan het project Jongerenwerk Join Us Denekamp en gemeenschap De Wonne uit Enschede: een woon-, werk- en leefgemeenschap voor kwetsbare mensen. De dit jaar ingestelde Ariëns Publieksprijs ging naar de Werkgroep Friersdale-Eemnes.

Een ander hoogtepunt vormde het geslaagde diaconaal werkbezoek van kardinaal Eijk en mgr. Hoogenboom aan Westervoort en Didam.

Tijdens de jaarlijkse diocesane ontmoetingsdag voor leden van pastorale teams en diakens werd gesproken over het spanningsveld dat deze werkers op het terrein van caritas

De winnaars van de Ariëns Prijs voor Diaconie 2016 met mgr. Hoogenboom

en diaconie in de praktijk kunnen ervaren: *"Hoe houden we contact met de dagelijkse praktijken als we ook meer bezig willen zijn met de organisatie in de parochie?"* Veel pastorale teams hebben inmiddels geen aparte profielhouder diaconie meer. De leden van de pastorale teams zijn immers gezamenlijk verantwoordelijk voor de diaconie en sommige leden fungeren daarbij als bijzonder aanspreekpunt.

Om het diaconale werk ook in de toekomst te ondersteunen, ging in september 2016 in het Ariënsinstituut te Utrecht de tweejarige opleiding tot diaconaal assistent van start. Het Aartsbisdom Utrecht heeft deze opleiding in samenwerking met de Diocesane Kerkelijke Caritasinstelling (DKCI) ontwikkeld. Uit alle hoeken van het aartsbisdom komen acht mensen gedurende twee jaar zeven zaterdagen voor studie en vorming bijeen in het Ariënsinstituut. In het eerste jaar ligt de nadruk op de gelovige en theoretische vorming, in het tweede jaar op de diaconale praktijk van de parochie. De docenten zijn afkomstig uit het diaconale werkveld, uit de dienstverlening van andere bisdommen alsmede van de Faculteit Katholieke Theologie (FKT) en Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing. De opleiding valt onder verantwoordelijkheid van het Aartsbisdom Utrecht. Opleidingscoördinator is mevrouw dr. Th.J.M. Versteegen, de teamleider van de diocesane diaconale werkers.

Eerste lesdag van de opleiding tot diaconaal assistent

De meeste aandacht en tijd van de diocesane diaconale werkers gaat uit naar de ondersteuning van de praktijk van alledag. In alle vicariaten werd de cursus 'Leren van elkaars ervaringen' aangeboden. In Twente werden in samenwerking met het Katholiek Centrum voor Welzijnsbevordering Overijssel voor het tweede achtereenvolgende jaar de trainingen 'In Gods Naam omzien naar elkaar' georganiseerd. Vier groepen volgden de basismodule van de training. Deze is gericht op vrijwilligers die lid zijn van bezoekgroepen of caritaswerkgroepen en die in hun dagelijks werk willen (leren) omgaan met moeilijke situaties. In samenwerking met het Katholiek Centrum voor Maatschappelijk Activeringswerk werd een deskundigenmiddag georganiseerd over de pastorale zorg voor mensen met een psychische aandoening. De diocesane diaconale werkers ondernamen een klein praktijkonderzoek, 'Dichterbij de parochie', waarbij in een aantal parochies werd onderzocht wat de diverse werkgroepen op het terrein van caritas en diaconie doen en waaraan zij behoefte hebben. Dit om zodoende de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen verbeteren. In de PCI-besturen en parochies blijkt er behoefte aan te zijn om het werven van vrijwilligers te stimuleren. Een presentatie daarover is vanaf januari 2017 beschikbaar.

3. Missiesecretariaat

"Dat wat ver weg is, is tegelijkertijd dichtbij." Niet alleen in de diverse thema's van landelijke campagnes zoals de Advents- en Vastenactie, maar juist ook via de particuliere initiatieven komt het feit dat we in een geglobaliseerde wereld wonen heel dichtbij. De oorsprong van deze initiatieven ligt vaak in oude missiecontacten met zusters en paters die uit de omgeving afkomstig zijn, die dorps- of stadsgenoot zijn geweest. Net zoals in de voorgaande jaren kon met een bijdrage vanuit het Bisdomfonds een aantal van dit soort kleinschalige particuliere projecten worden ondersteund. De Vastenactie honoreerde in 2016 een aantal 'eigen', maar wel goedgekeurde projecten om campagne voor te voeren. Een mooi voorbeeld hiervan was de actie in de Twentse parochies H. Pancratius en St. Joris. Zij brachten ruim € 23.000 bijeen. Een bedrag dat door de Vastenactie werd aangevuld tot € 40.000, bestemd

voor de uitbreiding van een school in Tanzania. Het is een vorm van eigentijdse ondersteuning op voet van gelijkwaardigheid met mensen in het Zuiden en een weg tot bewustmaking van mensen in de parochie. Onder meer via het bisdomblad *Op Tocht* en de website van de DKCI probeerde de missiesecretaris om de samenhang tussen het 'hier' en het 'daar' thematisch inzichtelijk te maken.

In het jaarproject 'Oeganda' van de Vastenactie werd duidelijk op welke wijze de negatieve gevolgen van de klimaatverandering op het bordje van de armen in Oeganda terecht komen. De encycliek *Laudato si'* van paus Franciscus vraagt vanuit de integrale

ecologie hiervoor specifiek aandacht. Het missiesecretariaat was direct betrokken bij een studiedag over deze encycliek op 23 april 2016. *Laudato si'* zal in de toekomst binnen de geloofsgemeenschappen een blijvende stimulans zijn voor mondiale diaconale betrokkenheid. De MOV-groepen in ons aartsbisdom probeerden de leden van de geloofsgemeenschappen hiervan meer bewust te maken met behulp van de materialen van de missie-organisaties. Ook in 2016 werd duidelijk dat vooral de Adventsactie en de Vastenactie de hoofdmoot uitmaken van hun activiteiten. MISSIO, de Week van de Nederlandse Missionaris en de MIVA, die ook op het landelijk collecterooster staan, komen wel aan bod maar treden met hun campagnes

minder op de voorgrond. In 2016 kon MISSIO wel dankbaar gebruik maken van de kennis die in ons aartsbisdom aanwezig is over de Filippijnen, het themaland van 2016.

Het staat buiten kijf dat de gemiddelde leeftijd van de leden van de MOV-groepen gevorderd is. Ondanks alle inzet en de goede resultaten van het werk gaan de MOV-groepen de vraag naar de toekomst niet uit de weg. Om op deze situatie beter zicht te krijgen, zal de missiesecretaris in het begin van 2017 een ronde maken langs MOV-groepen in het aartsbisdom. Naast de 'M' van missie, die voor veel groepen nog staat voor de verbinding met het Zuiden via de missionarissen, en de 'O' van ontwikkeling, die ingevuld wordt door bewustmaking, staat ook de 'V' van de vrede volop in de belangstelling van de MOV-groep. De problemen van de vluchtelingen, de ontwikkelingen in het Midden-Oosten alsmede de terrorismedreiging gaven de Vredesweek 2016 een actuele lading. In veel parochies is hiervoor aandacht geweest in themavieringen en door ontmoetingen te organiseren. De *Walk of Peace*, in Enschede georganiseerd door PAX, was een inspirerend hoogtepunt van ontmoeting en verbondenheid.

Ook voor het missiesecretariaat en de MOV-groepen gold dat veel initiatieven een bijzonder missionaire en diaconale betekenis kregen door de inbedding ervan in het Heilig Jaar van de Barmhartigheid.

4. Liturgie

Vormselvieringen

Hoewel het aantal vormelingen jaarlijks afneemt, hebben de vormheren ook dit jaar weer een groot aantal kinderen en jongeren het sacrament van het Heilig Vormsel mogen toedienen. In praktisch alle gevallen vonden er ook boeiende kennismakingsmomenten vooraf plaats, hetzij in het bisschopshuis in Utrecht, in de parochie of op school. Ook in 2016 zijn er in de vicariaten mooie 'Vormelingendagen' gehouden, die onder de jonge deelnemers veel enthousiasme teweeg brachten.

Chrismamis

Op de woensdag in de Goede Week werd in de Onze Lieve Vrouwekerk te Apeldoorn de jaarlijkse Chrismamis gevierd. Vele parochianen en tientallen priesters, diakens en 11 seminaristen waren bij de viering aanwezig. Kardinaal Eijk zegende de olie voor de zieken en geloofsleerlingen, alsook het

Chrisma voor het doopsel, het vormsel, de priesterwijding en de consecratie van kerken en altaren. De priesters vernieuwden zoals gebruikelijk hun wijdingsbeloften. Na afloop kreeg elke delegatie vanuit de kerklocaties een setje van de drie HH. Oliën mee alsmede een paasgroet van onze aartsbisschop. Dit jaar was het Groot Emmaüskoor van deze kerk zelf gevraagd om tijdens deze Chrismamis te zingen. Vanwege het Heilig Jaar van de Barmhartigheid en het drama van de vele vluchtelingen, werd de eerste lezing voorgelezen door een Syrische jongen die op dat moment met zijn familie verbleef in een vluchtelingenopvang te Apeldoorn.

Jubilea, uitvaarten en andere vieringen

De aartsbisschop, de hulpbisschoppen en de bisschoppelijk vicarissen zijn ook in 2016 diverse keren celebrant geweest bij vieringen van kerkjubilea, uitvaarten en andere vieringen in de parochies en kloosters, zowel vanwege bijzondere gelegenheden alsook om de roosters voor de zondagsvieringen in de parochies van ons aartsbisdom invulling te helpen geven.

5. Jeugd en Jongeren

Hoogtepunt van het jongerenwerk in ons aartsbisdom vormden de Wereld Jongerendagen in Krakau (17 juli - 2 augustus). Deze stonden in het teken van de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid. Met de ruim honderd deelnemers uit ons aartsbisdom werd van 24-26 juni reeds een voorbereidingsweekend gehouden te Helvoirt. De 'Missionary Week', de eerste week van de Wereld Jongerendagen waarin het accent ligt op de uitwisseling tussen de groepen jongeren in

Foto: Ramon Mangold

een gastdiocees, werd beleefd in het Poolse bisdom Opole, waarna de groep verder trok naar Krakau voor de catechese van de Nederlandse bisschoppen en de ontmoeting met paus Franciscus. Samen met de jongerenwerkers, Amanda en Samuel, begeleidden mgr. Woorts en vicaris Pauw de groep. Pastoor Skiba, priester van het bisdom Opole maar al ruim 25 jaar werkzaam in ons aartsbisdom, was een bijzonder gewaardeerde begeleider, gids, steun en toeverlaat voor de deelnemers vanuit het aartsbisdom aan de Wereld

Jongerendagen. Zoals bij alle Wereld Jongerendagen keerden de deelnemers ook dit keer gesterkt in hun geloof in Jezus terug. Ook voor hun persoonlijk geloofs- en gebedsleven zijn de Wereld Jongerendagen van heel grote waarde.

Overige activiteiten in het kader van het aartsdiocesane jongerenpastoraat waren: de vormelingsdagen in Amersfoort (7 februari) en Losser (21 februari), het kloosterweekend voor jongeren bij de Zusters Trappistinnen

'Passion'

in Oosterbeek rond het thema 'Parel in Gods Handen' (26-28 februari), de diocesane jongerendag 'Passion' (Palmzondag 20 maart), het kinderkamp 'Beestenbende' (7-12 augustus),

Kinderkamp

het tienerkamp in Wiltz, Luxemburg (7-13 augustus), de seizoenopening, tevens WJD-reünie op Dijnselburg (25 september), de YouCat Bios in Borne (11 november) en een galafeest in Utrecht (18 december). De laatst genoemde activiteit werd georganiseerd in

samenwerking met de Katholieke Studenten Utrecht (KSU) en de Rooms Katholieke Jongeren Utrecht (RKJ Utrecht).

Verder werd deelgenomen aan het landelijk jongerenprogramma van de Stille Omgang te Amsterdam (12 maart) en de vormingsweekenden van Jong Katholiek (gestart in november).

6. Catechese

Met betrekking tot de beleidssector catechese kan worden gemeld dat de driejarige catechetenopleiding, gestart in het najaar van 2014, in september 2016 met 12 deelnemers aan het derde en laatste jaar is begonnen. Helaas kon in het najaar van 2016 geen nieuwe groep van start gaan vanwege een te beperkt aantal deelnemers. Een tweetal activiteiten voor 'nieuwe katholieken' is in voorbereiding en zal in 2017 worden uitgevoerd. Binnen het Officium Catecheticum is samengewerkt aan het Vormsel- en Eerste Communieproject behorende bij de catechesemethode 'Het Licht op ons pad' (bisdom Roermond/uitgeverij Adveniat).

7. Roepingenraad

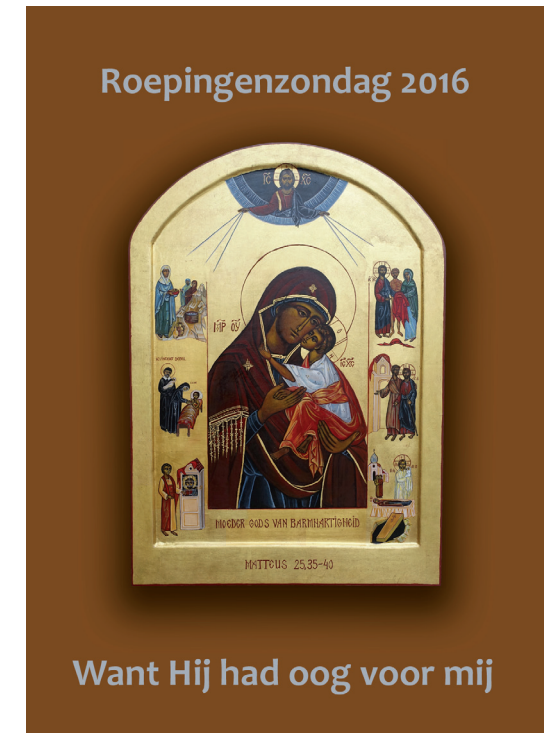
De Roepingenraad van het Aartsbisdom Utrecht heeft als opdracht om in het aartsbisdom aandacht te vragen voor de roeping tot het priesterschap, het diaconaat en het religieuze leven en het gebed daarvoor te bevorderen en te ondersteunen. Dat is in onze tijd en maatschappij waarlijk een uitdaging. Het is niet alleen belangrijk om jonge mensen de betekenis en vreugde van een leven als priester, diaken of religieus/religieuze in dienst van het Evangelie voor te houden, minstens even belangrijk is het om in parochies en geloofsgemeenschappen een klimaat te helpen creëren waarin het nadenken over en bidden voor roepingen meer vanzelfsprekend en uitnodigend worden. Het bezoek van seminaristen aan parochies bij gelegenheid van Roepingenzondag is daarbij een belangrijk middel. Ook in 2016 gaven de seminaristen in verschillende parochies een getuigenis van hun roeping in de Eucharistieviering van Roepingenzondag. Daarmee krijgen zij letterlijk en figuurlijk een gezicht.

Het gebed om roepingen is van het grootste belang. De diocesane gebedskring voor roepingen heeft ongeveer 750 leden. Al deze mensen hebben toegezegd in hun gemeenschappelijk of persoonlijk gebed te bidden voor roepingen tot het priesterschap, het diaconaat en het

religieuze leven. Om dit gebed te ondersteunen werd, in samenwerking met de overige Nederlandse bisdommen en de Konferentie Nederlandse Religieuzen, een mooi boekje uitgebracht met twaalf gebeden om roepingen, geschreven door enkele leden van de Roepingenraad. Daarbij werd aangesloten bij het Heilig Jaar van de Barmhartigheid en stonden verschillende lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid centraal. De ervaring leert dat het gebedenboekje dikwijls wordt gebruikt bij de opening van vergaderingen in de parochie, bij de voorbeden of bij het persoonlijk gebed. Het is verheugend dat steeds vaker deze gebeden worden gepubliceerd op de website van de parochie of in het parochieblad.

8. Ariënsinstituut

Het studiejaar 2015-2016 was het tweede waarin het Ariënsinstituut als eigen seminarie van het Aartsbisdom Utrecht functioneerde. Voor de academische vorming van de seminaristen werd samengewerkt met de FKT en voor de studieroute op HBO-niveau met de FHTL. Met ingang van het studiejaar 2016-2017 werd het bestaande programma

van aanvullende priesterlijke vorming geïntensiveerd. Op de donderdagen wordt sindsdien voor seminaristen van de bisdommen Breda en Rotterdam en van ons eigen aartsbisdom een stevig programma aangeboden van liturgische, spirituele en muzikale onderdelen. Daarmee wordt het curriculum van FKT en FHTL aangevuld. De goede en constructieve samenwerking met de bisdommen Breda en Rotterdam wordt met dit programma voortgezet en uitgebreid. Bij de start van het collegejaar 2016-2017 telde het Aartsbisdom Utrecht elf seminaristen. Acht van hen studeerden voltijds aan de hierboven genoemde onderwijsinstellingen en woonden op het Ariënsinstituut. Twee seminaristen volgden een pastorale stage in de parochie. Een andere student begon aan de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Ook woont er sinds september 2016 een seminarist van het bisdom Breda op het Ariënsinstituut.

Mgr. Hoogenboom wijdde op 11 juni 2016 in de St. Catharinakathedraal te Utrecht seminarist Johan Rutgers tot transeunt diaken. De hulpbisschop verving bij deze plechtigheid kardinaal Eijk, die wegens ziekte helaas verstek moest laten gaan.

Diaken Rutgers werd op 12 november door kardinaal Eijk in de St. Catharinakathedraal te Utrecht tot priester gewijd. Hij is benoemd tot parochievicaris in de Emmanuelparochie, waar hij sinds zijn diakenwijding al werkzaam was.

Bij gelegenheid van de feestelijke afsluiting van het studiejaar 2015-2016 hield mgr. Hoogenboom (namens de Nederlandse Bisschoppenconferentie lid van COMECE, de

Commissie van Bisschoppen van de Europese Gemeenschap) voor de staf, de seminaristen en de aanwezige gasten van het Ariënsinstituut een lezing over de Rooms-Katholieke Kerk en de Europese Unie. Natuurlijk kwamen in de lezing de plaats, taken en betekenis van COMECE aan de orde, maar ook meer recente ontwikkelingen in de Europese Unie, zoals het uittreden van het Verenigd Koninkrijk.

Van 15 t/m 22 oktober waren de staven van de seminaries en de seminaristen van het Aartsbisdom Utrecht, het bisdom Breda en het bisdom Rotterdam op bedevaart naar Rome. De aartsbisschop en de bisschoppen van Rotterdam en Breda maakten een deel van het programma mee. Op het

Foto: © L'Osservatore Romano

programma stonden onder meer een bezoek aan de Kerk der Friezen en de Sixtijnse kapel. Als hoogtepunten in deze bedevaart vierden de seminaristen de Eucharistie op enkele bijzondere plekken, zoals bij het graf van de heilige apostel Petrus in de Sint Pieter. De audiëntie bij paus Franciscus en de groepsfoto met de paus vormden eveneens een hoogtepunt van deze bedevaart.

Ook in 2016 werd de monumentale vergaderzaal van het Ariënsinstituut veelvuldig gebruikt door de FKT en FHTL voor colleges, symposia en studiedagen. Zeker sinds beide onderwijsinstellingen zijn verhuisd naar de binnenstad van Utrecht is de samenwerking daarmee geïntensiveerd.

Missionarissen van Christus Leraar (Misioneros de Cristo Maestro)

Nadat in de loop van 2015 om verschillende redenen (taal, cultuur, persoonlijke omstandigheden) afscheid genomen werd van twee broeders van de Missionarissen van Christus Leraar, besloot in het voorjaar van 2016 ook een derde broeder om terug te keren naar Colombia. Met de overgebleven broeder is intensief gesproken over zijn toekomst en hij heeft besloten zijn studie en vorming als seminarist van het Aartsbisdom Utrecht voort te zetten en uiteindelijk gewijd te worden voor ons aartsbisdom. Hoewel dit laatste voor ons aartsbisdom op zich vreugdevol is, is daarmee helaas wel een einde gekomen aan het project om een religieuze gemeenschap van de Missionarissen van Christus Leraar in ons aartsbisdom te vestigen.

Ariënskring

Traditiegetrouw komen de priesters van de Ariënskring op de eerste maandag van september informeel samen voor een dag van ontspanning en ontmoeting. Deze 'priesterdag' voerde hen op 5 september naar Twello (parochie HH. Franciscus en Clara) en Deventer (parochie H. Lebuïnus). Zo'n 40 priesters namen deel aan het programma; onder de deelnemers waren ook kardinaal Eijk en andere leden van de grote bisdomstaf.

9. Diakenopleiding

In 2015 is onder verantwoordelijkheid van het Ariënsinstituut een toeleiding ontwikkeld voor kandidaten voor het permanente diaconaat die al een bachelor aan de FKT of de FHTL hebben behaald. In twee jaar tijd worden aldus via begeleide studie en vorming aanvullende kennis en vaardigheden op het gebied van diaconie verworven. Voorts wordt aangesloten bij de geestelijke vorming van de seminaristen van het Ariënsinstituut en bevat het studieprogramma twee pastorale stages. In 2016 is de eerste kandidaat voor het permanente diaconaat begonnen met dit studie- en vormingstraject. Dit traject is individueel afgestemd op de vooropleiding zodat geen doublures ontstaan of vakken ontbreken. De begeleide studie en vorming blijken goed te combineren met werk en gezin.

10. Permanent diaconaat

De jaarlijkse diakendag van het Aartsbisdom Utrecht werd gehouden op 16 januari. 30 diakens, zes echtgenotes alsmede een delegatie van de bisdomstaf (bestaande uit kardinaal Eijk, mgr. Hoogenboom en vicaris Pauw) kwamen bijeen op Dijnseburg. De dag startte met een Eucharistieviering met als hoofdcelebrant kardinaal Eijk. Daarna stond het werk van de gemeenschap Sant'Egidio centraal. Zo vertelde de heer Van de Goten, kernlid van Sant'Egidio Antwerpen, over de geschiedenis van Sant'Egidio en ging diaken Dashorst

(Emmaüsparochie) in op het werk van deze beweging in Apeldoorn. De leeftijdsopbouw van de permanente diakens baart zorgen door de beperkte instroom van de afgelopen jaren. In de naaste toekomst zal een plan worden ontwikkeld om de instroom te bevorderen en bovengenoemde trend te keren.

11. Voortgezette vorming

Voor de leden van de pastorale teams van de afzonderlijke vicariaten werden begin 2016 te Denekamp toerustingsdagen georganiseerd met als doel hen persoonlijk en pastoraal toe te rusten in de veranderingsprocessen van de pastorale organisatie waarmee zij worden geconfronteerd.

Van 26-28 september verzorgde Br. Johan te Velde osb in Denekamp voor de permanente diakens een retraite over het thema 'Alle dagen voor Zijn Aanshijn', over Gods gelaat in liturgie en spiritualiteit. De retraiteleider besprak dit thema ook tegen de achtergrond van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Gods gelaat komt in de Schrift vaak ter sprake, als symbool van zijn liefdevolle toewending naar ons mensen. 'Staan voor Gods gelaat' duidt op een liturgisch handelen, maar heeft daarnaast spirituele en morele aspecten. Ook de verbeelding van Gods gelaat, in de iconen van Christus' gezicht, kwam aan de orde.

12. Bedevaarten

Stille Omgang

In de nacht van zaterdag 12 op zondag 13 maart liepen zo'n 7.000 gelovigen in Amsterdam de Stille Omgang. Negen van de dertien leden van de Nederlandse Bisschoppenconferentie waren aanwezig voor deze editie van de Stille Omgang, die in het

teken stond van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. De intentie voor de Stille Omgang luidde: 'Jezus – gelaat van Gods barmhartigheid – genadebrood voor u'. De bisschoppen werden eerst rondgeleid door de voormalige schuilkerk 'Ons' Lieve Heer op Solder'. Daarna maakten zij gezamenlijk een pelgrimage naar de Heilige Deur van de basiliek H. Nicolaas. Kardinaal Eijk was hoofdcelebrant tijdens de aansluitende Eucharistieviering.

Echternach

Vanuit diverse parochies van ons aartsbisdom ging op 16 en 17 mei een groep pelgrims onder leiding van vicaris Cornelissen naar Luxemburg om aldaar tezamen met kardinaal Eijk en mgr.

Foto: Bisdom Luxemburg

Hoogenboom in de kathedraal van Onze Lieve Vrouw de Eucharistie te vieren. Vervolgens gingen de pelgrims door naar Echternach om deel te nemen aan de vieringen en de Springprocessie ter ere van de heilige Willibrord. Kardinaal Eijk was als 70ste opvolger van Sint Willibrord agens in de vesperviering die werd gehouden in de basiliek boven het graf van deze geloofsverkondiger van onze streken en de eerste bisschop van 'de Friezen'. In zijn homilie sprak kardinaal Eijk over het missioneringswerk van de heilige Willibrord en zijn gezellen. De volgende dag was de kardinaal hoofdcelebrant in de viering van de Eucharistie voorafgaand aan de Springprocessie.

Renkum

Op de laatste dag van de maand mei vond de jaarlijkse ziekenbedevaart plaats naar de parochiekerk van Renkum, alwaar het genadebeeld van Onze Lieve Vrouw van Renkum wordt vereerd. Mgr. Woorts leidde de vieringen en was

aanwezig voor ontmoetingen met zieken en ouderen en het geven van de ziekenzegen.

Tongeren

Mgr. Hoogenboom en mgr. Woorts namen op 3 juli deel aan de Mariaprocessie in de Belgische stad Tongeren, in aanwezigheid van koning Filip en koningin Mathilde.

Bisdombedevaart Polen

Het Aartsbisdom Utrecht organiseerde van 10-18 september een bedevaart per bus naar Polen. Deze pelgrimage stond in het teken van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. De deelnemers bezochten niet alleen het Heiligdom van de Goddelijke Barmhartigheid (waar zich relieken van de heilige zuster Faustina Kowalska bevinden), maar ook het nabijgelegen Johannes Paulus II Heiligdom. Verder stonden Krakau, het Heiligdom Kalwaria Zebrzydowska, het vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau en het Heiligdom in Czestochowa op het programma.

De Zwarte Madonna van Czestochowa

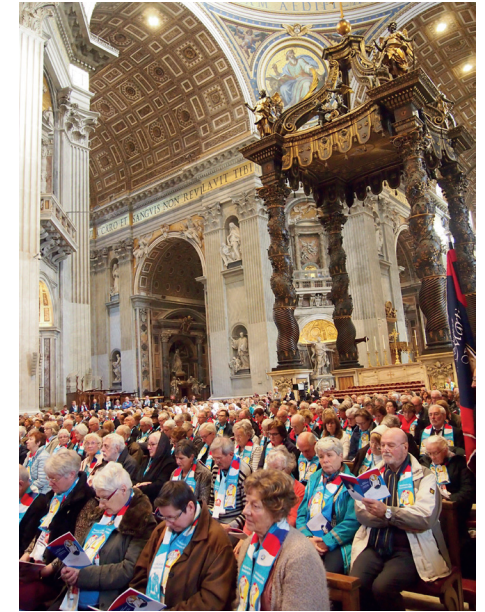
Kevelaer en Banneux

Kardinaal Eijk en zijn hulpbisschoppen en vicarissen hebben diverse groepen pelgrims in Kevelaer en Banneux vergezeld en vieringen verzorgd in deze bedevaartsplaatsen.

Rome

Zo'n 200 gelovigen uit het Aartsbisdom Utrecht gaven gehoor aan de oproep van paus Franciscus om in het Heilig Jaar van de Barmhartigheid van 14-19 november naar Rome te pelgrimeren. In totaal waren op dinsdag 15 november

ongeveer 2.000 Nederlanders en bijna alle Nederlandse bisschoppen in Rome voor de 'Nederlandse Dag'. Die dag trokken de Nederlandse pelgrims eerst met elkaar in processie naar de Sint Pietersbasiliek om door de Heilige Deur te gaan. Onder de pelgrims afkomstig uit het Aartsbisdom Utrecht bevond zich ook een groep christelijke vluchtelingen uit het Midden-Oosten die in Apeldoorn verblijft. Voor hen was de pelgrimage naar Rome een droom die werkelijkheid werd, maar nog nauwelijks te bevatten. In de absis van de Sint Pieter werd de Eucharistie gevierd met kardinaal Eijk als hoofdcelebrant. Na afloop kwam paus Franciscus de Nederlandse pelgrims persoonlijk begroeten en toespreken. De volgende dag woonden de Nederlandse pelgrims de audiëntie van paus Franciscus bij op het zonnige Sint Pietersplein.

Nederlandse Dag in Rome

13. Overige memorabele gebeurtenissen

JANUARI

11 januari: Tentoonstelling 'Rome – De Droom van Constantijn'.

Op 11 januari bezocht de bisdomstaf met de rector en de seminaristen van het Ariënsinstituut in de Nieuwe Kerk te Amsterdam de tentoonstelling 'Rome – De Droom van Constantijn'. Deze tentoonstelling gaf een beeld van de

overgang van het antieke heidense naar het oud-christelijke Rome met voorwerpen uit onder andere de Vaticaanse Musea. Mgr. Woorts gaf de rondleiding, ter afsluiting van de colleges christelijke kunst en iconografie die hij voor de seminaristen van het Ariënsinstituut gegeven had.

23 januari: Verrijkend bezoek aan Liberaal Joodse Gemeente Gelderland

Vanwege de jaarlijkse 'Dag van het Jodendom' in de R.-K. Kerk bezochten kardinaal Eijk, als aartsbisschop van Utrecht, en mgr. Woorts, bisschop-referent voor Kerk en Jodendom en voorzitter van de Diocesane Werkgroep Kerk en Jodendom, op 23 januari de Liberaal Joodse Gemeente (LJG) Gelderland. De ontmoeting vond plaats in en bij de sjoel (synagoge) te Dieren. De voorganger van de synagoge en kardinaal Eijk hielden beiden een toespraak over de verhouding tussen Joden en christenen. Naast de leden van de LJG Gelderland waren aanwezig leden van de Raad van Kerken te Dieren, het pastoraal team van de St. Eusebiusparochie en de Diocesane Werkgroep Kerk en Jodendom.

25 januari: Interreligieuze bijeenkomst 'In Vrijheid verbonden'

Op 25 januari namen kardinaal Eijk en mgr. Woorts deel aan de landelijke interreligieuze bijeenkomst 'In Vrijheid verbonden', die elk jaar in Utrecht plaatsvindt. Na een gebedsdienst volgde er vanaf het Domplein een voettocht naar 'Vredenburg' alwaar in aanwezigheid van H.K.H. prinses Beatrix een slotmanifestatie plaatsvond.

Foto: Brigitte Wielheesen

FEBRUARI

1 februari: Nieuwe stap gezet in zaligverklaringsproces Dorothea (Dora) Visser

De Congregatie voor de Heiligverklaringen in Rome vaardigde het 'Decreet van Geldigheid' uit betreffende het proces dat in het Aartsbisdom Utrecht is gevoerd inzake het leven en de deugden van de Dienares Gods Dorothea Visser. Met deze belangrijke stap kon genoemde Congregatie aanvangen met de behandeling van het proces omtrent het leven en de deugden van de Dienares Gods Dorothea Visser.

3 februari: Religieuzendag in Sint Willibrordsabdij

In de Benedictijner Sint Willibrordsabdij te Doetinchem vond op 3 februari de jaarlijkse ontmoetingsdag van de religieuzen plaats. Kardinaal Eijk en de andere leden van de bisdomstaf troffen er zo'n 45 religieuzen van diverse ordes en congregaties met vestigingen in het Aartsbisdom Utrecht voor een dag van viering en ontmoeting. Onder hen waren ook een aantal jonge religieuzen van de Gemeenschap Shalom, de Missionarissen van Christus Leraar en de Broeders van Sint Jan.

Foto: zr. Lúcia Schnekenberg

10 februari: Kardinaal Eijk brengt Brief voor de Veertigdagentijd uit

Kardinaal Eijk publiceerde op 10 februari een Vastenboodschap ten behoeve van de Veertigdagentijd. De tekst werd gestuurd naar de parochiebesturen en de leden van de pastorale teams, met het verzoek deze breed binnen de parochies te verspreiden. In zijn brief, getiteld 'Barmhartigheid

baant de weg naar een nieuw begin', sloot kardinaal Eijk aan bij het Heilig Jaar van de Barmhartigheid.

17 februari: Kardinaal Eijk opent tijdelijk restaurant Happietaria

Kardinaal Eijk opende op 17 februari het tijdelijke restaurant 'Happietaria' in Utrecht. Het restaurant wordt gerund door studenten van christelijke studentenverenigingen, de opbrengst gaat geheel naar het goede doel: een waterproject van ZOA in Burundi. Kardinaal Eijk is al sinds zijn aantreden als aartsbisschop van Utrecht lid van het comité van aanbeveling van de Utrechtse Happietaria.

MAART

11 maart: Veelzijdig diaconaal bezoek bisschoppen

Kardinaal Eijk en mgr. Hoogenboom brachten op 11 maart een diaconaal werkbezoek aan het vicariaat Arnhem. Zij werden vergezeld door diocesaan diaconaal werker de heer drs. H.M. Scharrenborg. Zij bezochten een inloophuis, een moestuin, een kledingbank en een zorgcentrum en spraken met pastorale beroepskrachten, vrijwilligers en cliënten.

12 maart: Kosterdag

Op 12 maart werd in de afzonderlijke vicariaten van het aartsbisdom weer een Kosterdag gehouden. Ongeveer 300

kosters uit ons aartsbisdom namen eraan deel. Na de viering van de Eucharistie hield de vicaris van het desbetreffende vicariaat op verzoek van de Diocesane Werkgroep Kosters een inleiding over het Heilig Jaar van de Barmhartigheid.

17 maart: Jaarlijkse herdenkingsdienst voor de christelijke martelaren in Apeldoorn

In Apeldoorn vond op 17 maart de jaarlijkse herdenkingsdienst voor de christelijke martelaren plaats. Tijdens deze dienst werden namen genoemd van christenen in alle werelddelen die de afgelopen jaren als geloofsgetuigen zijn omgekomen. Deze oecumenische dienst in de Onze Lieve Vrouwekerk werd georganiseerd door Sant'Egidio Nederland. Onder anderen vicaris Pauw en pastoor Daggenvoorde namen deel.

18 maart: Bisdorstaf ontmoet collega's uit bisdom Münster

De bisdomstaf had op 18 maart een ontmoeting met de staf van het bisdom Münster. Kardinaal Eijk, zijn hulpbisschoppen mgr. Hoogenboom en mgr. Woorts en de vicarissen Pauw en Cornelissen ontvingen in het bisschopshuis in het bisdom Münster, zijn hulpbisschoppen mgr. Hegge (regio Borken-Steinfurt), mgr. Zekorn (regio Münster-Warendorf) en mgr. Theising (regio Niederrhein) alsmede vicaris-generaal mgr. Norbert Kleyboldt en de zeereerwaarde heer Schulte, officiaal en proost van het Domkapittel.

APRIL

16 april: Leden Gebedskring bijeen in Utrecht

In Utrecht werd op 16 april de jaarlijkse ontmoetingsdag gehouden voor de leden van de Aartsdiocesane Gebedskring

voor Roepingen. Tijdens de pontificale Eucharistieviering in de St. Catharinakathedraal met kardinaal Eijk als hoofdcelebrant werd de heer André van der Steenstraeten aanvaard onder de kandidaten voor de wijding tot permanent diaken en werden twee seminaristen (Henk van Hamersveld en Br. Mauricio MCM) aangesteld tot acoliet. Na de lunch gaf mgr. Woorts een met afbeeldingen ondersteunde lezing over 'Passie en verheerlijking (Goede Vrijdag en Pasen) in de christelijke kunst'. Daarna gaven twee seminaristen een indrukwekkend getuigenis van hun roeping tot het priesterschap.

MEI

4 mei: Kardinaal Eijk en mgr. Woorts bij dodenherdenking

Bij gelegenheid van de nationale dodenherdenking op 4 mei legden kardinaal Eijk en mgr. Woorts 's ochtends een krans op Het Erehof van de Utrechtse begraafplaats St. Barbara. Dit Erehof telt vijftig oorlogsgraven en staat onder auspiciën van de Oorlogsgravenstichting in Den Haag. Ook burgemeester Van Zanen van Utrecht en vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke organisaties legden een krans.

11 mei: Nederlandse en Vlaamse bisschoppen bijeen in Roermond

De Vlaamse en de Nederlandse bisschoppen waren op 11 mei te gast in Roermond. Ook kardinaal Eijk en zijn hulpbisschoppen mgr. Hoogenboom en mgr. Woorts namen deel aan deze collegiale ontmoeting. De bisschoppen uit het

Nederlandse taalgebied ontmoeten elkaar aldus eens per jaar om informatie en ervaringen uit te wisselen.

14 mei: Inbezitname bisschopszetel 's-Hertogenbosch

Op 14 mei waren de Utrechtse bisschoppen aanwezig bij de inbezitname door mgr. De Korte van de bisschopszetel van het bisdom 's-Hertogenbosch.

15 mei: Kardinaal Eijk dient volwassenen H. Vormsel toe

Het is een traditie in het Aartsbisdom Utrecht dat de aartsbisschop met Pinksteren volwassenen in de St. Catharinakathedraal het H. Vormsel toedient. Dit gebeurt al sinds 1996, toen voor het eerst volwassenen uit verschillende parochies in zo'n gezamenlijke viering werden gevormd. Op 15 mei vormde kardinaal Eijk dan ook een aantal zogenaamde 'nieuwe katholieken' die op volwassen leeftijd het sacrament van het H. Vormsel ontvangen.

28 mei: Bonifatiusherdenking in Dorestad

Mgr. Hoogenboom en scriba A.J. Plaisier van de Protestantse Kerk in Nederland onthulden op 28 mei in Wijk bij Duurstede ('Dorestad') in de buitenmuur van de

Foto: Marijke Dekker

Grote Kerk aldaar samen een monument voor de heilige Bonifatius. Dit monument is een blijvende herinnering aan de komst van Bonifatius als missionaris naar Dorestad in 716. De onthulling ervan vond plaats in het kader van de herdenking van 'Bonifatius – Dorestad 1300 jaar'.

JUNI

23 juni: Dag over 'Martelaarschap door de eeuwen heen'

De FKT organiseerde op 23 juni in Utrecht haar jaarlijkse themadag. Het onderwerp was dit keer: 'Bloedgetuigen. Martelaarschap door de eeuwen heen.' Hoofdspreker tijdens deze goedbezochte dag was kardinaal Eijk, die een lezing hield over het leven en werken van Bonifatius en zijn betekenis voor vandaag. Na de lezing waren er vier workshops. De lezing van kardinaal Eijk werd later in boekvorm gepubliceerd.

JULI

17 juli: Mgr. Hoogenboom viert H. Eucharistie met Zwitserse gardisten

Mgr. Hoogenboom (zelf Vierdaagseloper) vierde op zondag 17 juli, voorafgaand aan de week waarin de 100ste Internationale Vierdaagse Afstandsmarsen in Nijmegen plaatsvonden, voor de vijfde keer in successie de H. Eucharistie in de Nijmeegse Sint Petrus Canisiuskerk. Hierbij waren naar schatting driehonderd gelovigen aanwezig.

Diezelfde middag vierde mgr. Hoogenboom met elf leden van de Pauselijke Zwitserse Garde die ook deelnamen aan de Vierdaagse, eveneens de H. Eucharistie.

AUGUSTUS

28 augustus: Barmhartigheid centraal tijdens Ariënszondag

Elk jaar komen parochianen en seminaristen van het Ariënsinstituut op 'Ariënszondag' (de laatste zondag van

augustus) in Maarssen samen om de Dienaar Gods Alphons Ariëns te herdenken. Zij worden zo opgeroepen om zijn voorbeeld na te volgen. Voor de seminaristen is dit tevens de start van het nieuwe studiejaar. Dit jaar stond de dag in het teken van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid, want pastoor Ariëns kwam onvermoeibaar op voor de minderbedeelden en gaf zo Gods barmhartigheid gestalte.

SEPTEMBER

2 september: Kardinaal Eijk opent nieuwe locatie van Kledingbank Apeldoorn

De nieuwe locatie van de Kledingbank Apeldoorn, een initiatief van de gemeenschap Sant'Egidio, werd op 2 september feestelijk geopend door kardinaal Eijk, mevrouw Hilde Kieboom (voorzitter Sant'Egidio België en Nederland) en de Apeldoornse wethouder Johan Kruithof. De kledingbank was de afgelopen drie jaar tot bloei gekomen in de leegstaande Sebastiaanschool. Dit pand werd echter door de gemeente verkocht, zodat de kledingbank op zoek moest naar een alternatieve locatie, welke met medewerking van de gemeente werd gevonden.

6 september: Mgr. Hoogenboom bij Ludgerviering in Essen-Werden

Op de eerste zondag van september vindt in de St. Ludgerus basiliek in Essen-Werden de jaarlijkse Ludgerherdenking plaats. Dit jaar was mgr. Hoogenboom aanwezig bij de viering. De aansluitende processie, waarbij de schrijn met het relik van de heilige Ludger feestelijk door de straten van Werden wordt gedragen, kon vanwege onweer helaas niet doorgaan.

11 september: 14de Willibrordprocessie door Utrechtse binnenstad

De veertiende editie van de jaarlijkse Willibrordprocessie door de binnenstad van Utrecht vond plaats op zondag 11 september 2016. Seminaristen van het Ariënsinstituut droegen de reliekschrijn vanaf het standbeeld van Willibrord op het Janskerkhof via het Domplein naar de St. Catharinakathedraal – de ‘thuisbasis’ van de reliekschrijn. Wegens onder meer de bisdombedevaart naar Polen konden de Utrechtse bisschoppen de Willibrordprocessie dit jaar helaas niet bijwonen. Wel nam vicaris Pauw deel aan de processie; hij was bovendien de ‘agens’ tijdens de afsluitende vesperviering in de St. Catharinakathedraal.

OKTOBER

16 oktober: Kardinaal Eijk hoofdcelebrant in Sint Victordom van Xanten

Kardinaal Eijk was op 16 oktober hoofdcelebrant tijdens de feestelijkheden in het Duitse Xanten, bij gelegenheid van het jaarlijkse feest van Sint Victor. De heilige Victor van Xanten

was een Romeins officier die als martelaar nabij Xanten stierf tijdens de christenvervolging onder de toenmalige Romeinse keizer. Een aantal parochianen uit de Sint-Victorparochie in het Noord-Hollandse Obdam was ook naar Xanten gereisd.

Rozenkransmaand

In de maand oktober, traditioneel de Rozenkransmaand, verzorgde mgr. Woorts in diverse parochies van ons aartsbisdom lezingen over Maria in de kunst, al of niet voorafgegaan door een Mariaviering in de parochiekerk.

NOVEMBER

2 november: Viering Allerzielen op Utrechtse begraafplaats Sint Barbara

Op woensdag 2 november (Allerzielen) was er in de kapel van begraafplaats St. Barbara in Utrecht een Eucharistieviering met als hoofdcelebrant kardinaal Eijk. Na afloop kregen de aanwezige gelovigen een door de kardinaal gezegend lichtje mee voor een te bezoeken graf. Kardinaal Eijk liep onder meer langs de graven van de Utrechtse bisschoppen en priesters, die hij zegende met wijwater.

3 november: Afscheid van de heer Bisseling als hoofd personeelsdienst en pastorale organisatie

Met een drukbezocht symposium over 'De toekomst van de geloofsgemeenschap. Over missionair kerkzijn in stad en dorp' nam de heer drs. H.Th.J. Bisseling op 3 november

in het Titus Brandsma Huis te Deventer afscheid als hoofd personeelsdienst en pastorale organisatie van het Aartsbisdom Utrecht. De heer Bisseling, die deze functie sinds 2000 uitoefende, is in december met pensioen gegaan. De kardinaal heeft in zijn toespraak zijn waardering en dank verwoord voor wat de heer Bisseling voor ons aartsbisdom heeft gedaan en betekend.

13 november: Heilige Deuren in Aartsbisdom Utrecht gesloten

Voorafgaand aan de bedevaart naar Rome vond op 13 november de sluiting van de Heilige Deuren plaats, ter afsluiting van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Kardinaal Eijk was in de basiliek van St. Lambertus te Hengelo

Mgr. Hoogenboom sluit de Heilige Deur in Groenlo (foto: Willy Gelinck)

(TV-mis), mgr. Hoogenboom was in de basiliek van de H. Calixtus te Groenlo en mgr. Woorts was in Utrecht. De Heilige Deur van de St. Augustinuskerk te Utrecht was evenwel noodgedwongen eerder gesloten vanwege problemen tijdens restauratiewerkzaamheden. De Eucharistieviering na de sluiting van de Heilige Deur aldaar vond daarom plaats in de St. Catharinakathedraal.

DECEMBER

22 december: Brief van Utrechtse bisschoppen: 'Met de ogen van onze Heer Jezus'

Kardinaal Eijk, mgr. Hoogenboom en mgr. Woorts publiceerden in de weken voor Kerstmis de brief 'Met de ogen van onze Heer Jezus'. Deze is in alle parochies van het Aartsbisdom Utrecht verspreid. Zij schreven de brief in de aanloop naar Kerstmis, naar aanleiding van de sluiting van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. De Heilige Deuren zijn weliswaar gesloten, maar "dat geldt niet voor de deur van Gods barmhartige liefde – die blijft voor ons en alle mensen altijd open," zo schreven de bisschoppen onder meer.

14. Ten slotte

Luid en duidelijk klonken in het Heilig jaar van de Barmhartigheid de woorden van onze Heer Jezus Christus in het Evangelie volgens Matteüs: "Voorwaar, Ik zeg u: Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan" (Mt. 25, 40). De viering van het

Heilig Jaar van de Barmhartigheid heeft in het Aartsbisdom Utrecht veel vrucht gedragen. De vele manieren waarop in 2016 talrijke gelovigen in ons aartsbisdom de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid hebben beoefend getuigen hiervan. Mogen velen in ons Aartsbisdom, ook nu het Heilig Jaar van de Barmhartigheid is afgesloten, op voorspraak van de heilige Maagd Maria, Moeder van Barmhartigheid, hiermee vol vreugde en hoop voortgaan.

Utrecht, op de gedachtenis van de Heilige Maagd Maria van Fatima, 13 mei 2017

Mgr. mr. drs. Th.C.M. Hoogenboom
Hulpbisschop van Utrecht
Vicaris-generaal

www.aartsbisdom.nl